

Nr 67.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen med förslag till förordning om ändring i förordningen den 16 maj 1890 (nr 21 s. 1) angående Sveriges allmänna hypoteksbank, m. m.; given Stockholms slott den 13 februari 1953.

Kungl. Maj:t vill härmed, under åberopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över finansärenden för denna dag, föreslå riksdagen att
dels antaga härvid fogat förslag till förordning om ändring i förordningen den 16 maj 1890 (nr 21 s. 1) angående Sveriges allmänna hypoteksbank;

dels ock bifalla det förslag i övrigt, om vars avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

GUSTAF ADOLF.

Per Edvin Sköld.

Propositionens huvudsakliga innehåll.

I propositionen föreslås en höjning av grundfonden för Sveriges allmänna hypoteksbank från 90 till 100 miljoner kronor.

Vidare föreslås att nu gällande bestämmelse i fråga om längsta konverteringstid för bankens obligationer, 10 år, borttages.

Förslag

till

**förordning om ändring i förordningen den 16 maj 1890 (nr 21 s. 1)
angående Sveriges allmänna hypoteksbank.**

Härigenom förordnas, att §§ 4, 7 och 8 förordningen den 16 maj 1890 angående Sveriges allmänna hypoteksbank¹ skola erhålla följande ändrade lydelse.

Nuvarande lydelse:

§ 4.

Till grundfond för hypoteksbanken överlämnar staten genom riksgäldskontoret ett belopp av *nittio* miljoner kronor i av staten utgivna obligationer, ouppsägbara å innehavarens sida samt förskrivna med fyra och en halv procent årlig ränta; ägande banken över dem förfoga efter ty här nedan sägs.

§ 7.

Hypoteksbanken äger mot obligationer upptaga lån att inom viss, vid lånets upptagande bestämd tid återbetalas antingen genom årlig amortering eller efter uppsägning utan fastställd amortering. Dock må obligationer till ett nominellt belopp motsvarande högst en femtedel av sammanlagda beloppet av hypoteksbankens utelöpande obligationer vara ställda att återbetalas utan angivande av slutlig förfallodag. Lån, som av hypoteksbanken upptages, skall vara från hypoteksbankens sida uppsägbart efter viss tid, *högst tio år*, från lånets upptagande; och skola i övrigt lånevillkoren vara sådana, att de äro förenliga med grunderna för

Föreslagen lydelse:

§ 4.

Till grundfond för hypoteksbanken överlämnar staten genom riksgäldskontoret ett belopp av *ett hundra* miljoner kronor i av staten utgivna obligationer, ouppsägbara å innehavarens sida samt förskrivna med fyra och en halv procent årlig ränta; ägande banken över dem förfoga efter ty här nedan sägs.

§ 7.

Hypoteksbanken äger mot obligationer upptaga lån att inom viss, vid lånets upptagande bestämd tid återbetalas antingen genom årlig amortering eller efter uppsägning utan fastställd amortering. Dock må obligationer till ett nominellt belopp motsvarande högst en femtedel av sammanlagda beloppet av hypoteksbankens utelöpande obligationer vara ställda att återbetalas utan angivande av slutlig förfallodag. Lån, som av hypoteksbanken upptages, skall vara från hypoteksbankens sida uppsägbart efter viss tid från lånets upptagande; och skola i övrigt lånevillkoren vara sådana, att de äro förenliga med grunderna för låns utgivan-

¹ Senaste lydelse se beträffande § 4 1952:257, beträffande § 7 1936:241 samt beträffande § 8 1930:203.

Nuvarande lydelse:

låns utgivande till hypoteksföreningarnas delägare.

§ 8.

Hypoteksbanken äger till hypoteksföreningarna utlämna lån att återbetalas antingen genom viss årlig amortering eller efter viss längre tids förlopp utan fastställd amortering. Lån, som av banken utlämnas, kan, sedan tio år förflutit från lånets utlämnande, av låntagaren uppsägas till inbetalning efter ett år. Kapitalrabatt och övriga kostnader, som banken vid sin upplåning kan hava fått vidkännas, skola vid låns utlämnande till föreningarna av dem gäldas efter den beräkning av dessa omkostnader, som bankens delägare vid varje ordinarie sammankomst skola för tiden till nästa ordinarie sammankomst fastställa; dock äga delägarna å sådan sammankomst besluta, att omförmälda kapitalrabatt och kostnader må kunna gäldas genom årliga avbetalningar under viss tid, ej överstigande tio år från låns utlämnande.

I övrigt — — — om året.

Föreslagen lydelse:

de till hypoteksföreningarnas delägare.

§ 8.

Hypoteksbanken äger till hypoteksföreningarna utlämna lån att återbetalas antingen genom viss årlig amortering eller efter viss längre tids förlopp utan fastställd amortering. Lån, som av banken utlämnas, kan, *därest hypoteksbanken icke finner villkoren för bankens förbindelser utgöra hinder däremot*, sedan tio år förflutit från lånets utlämnande, av låntagaren uppsägas till inbetalning efter ett år. Kapitalrabatt och övriga kostnader, som banken vid sin upplåning kan hava fått vidkännas, skola vid låns utlämnande till föreningarna av dem gäldas efter den beräkning av dessa omkostnader, som bankens delägare vid varje ordinarie sammankomst skola för tiden till nästa ordinarie sammankomst fastställa; dock äga delägarna å sådan sammankomst besluta, att omförmälda kapitalrabatt och kostnader må kunna gäldas genom årliga avbetalningar under viss tid, ej överstigande tio år från låns utlämnande.

I övrigt — — — om året.

Denna förordning träder i kraft dagen efter den, då förordningen enligt därå meddelad uppgift utkommit från trycket i Svensk författningssamling.

*Utdrag av protokollet över finansärenden, hållet inför Hans Maj:lt
Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 13 feb-
ruari 1953.*

Närvarande:

Ministern för utrikes ärendena UNDÉN, statsråden SKÖLD, TORSTEN NILSSON,
STRÄNG, ERICSSON, ANDERSSON, LINGMAN, HAMMARSKJÖLD, NORUP, HEDLUND,
PERSSON, LINDELL, NORDENSTAM.

Chefen för finansdepartementet, statsrådet Sköld, anmäler fråga om *höjning av grundfonden för Sveriges allmänna hypoteksbank, m. m.* samt anför därvid följande.

Enligt § 4 förordningen den 16 maj 1890 (nr 21 s. 1) angående Sveriges allmänna hypoteksbank — sådan paragrafen lyder jämlikt förordningen den 23 maj 1952, nr 257 — överlämnar staten till grundfond för hypoteksbanken genom riksgäldskontoret ett belopp av 90 miljoner kronor i av staten utgivna obligationer, ouppsägbara å innehavarens sida samt förskrivna med 4½ procent årlig ränta; och äger banken förfoga över dem efter vad i förordningen närmare angives. Vidare stadgas i § 5, att hypoteksbanken må utgiva obligationer mot viss säkerhet och att sammanlagda beloppet av utelöpande obligationer icke vid något tillfälle må uppgå till mera än tio gånger beloppet av grundfonden. I § 7 föreskrives, att lån, som av hypoteksbanken upptages, skall vara från hypoteksbankens sida uppsägbart efter viss tid, högst 10 år från lånets upptagande. Slutligen kan jämlikt § 8 lån, som av banken utlämnas, sedan 10 år förflutit från lånets utlämnande av låntagaren uppsägas till inbetalning efter ett år.

I en den 10 november 1952 dagtecknad skrift har *styrelsen över Sveriges allmänna hypoteksbank* hemställt, att det såsom grundfond för hypoteksbanken överlämnade beloppet måtte höjas från 90 till 100 miljoner kronor eller det högre belopp, som kunde befinnas lämpligt. Styrelsen har anført, att beloppet av bankens utelöpande obligationer kunde vid 1952 års utgång beräknas uppgå till ca 850 miljoner kronor. Utrymme funnes därefter för banken att försälja obligationer intill ett belopp av ytterligare ca 50 miljoner kronor och att därmed möjliggöra en motsvarande kreditgivning. Detta belopp kunde emellertid icke beräknas förslå för hypoteksföreningarnas kreditgivning så länge, att en framställning om höjning av grundfonden kunde

uppskjutas till 1954 års riksdag. Trots den restriktivitet vid kreditgivningen, som hypoteksinstitutionen ålagt sig i överensstämmelse med gällande överenskommelse med riksbanken om kreditbegränsning och som resulterat i att en mängd låneframställningar icke blivit tillgodosedda, beräknades föreningarnas nettoutlåning under år 1952 öka med ca 80 miljoner kronor. Låneefterfrågan kunde icke väntas bli mindre under år 1953. Inom hypoteksföreningarna hade uppstått en köbildning av låneansökningar, vilka i brist på tillgängliga medel för utlåningen icke kunde tillgodoses under år 1952 och som därför uppskjutits till 1953. På grund av att skörderesultatet blivit betydligt sämre än väntat torde avsevärda nya lånebehov komma att uppstå. Vidare kunde framhållas, att hypoteksinstitutionens andel i den totala kreditgivningen mot statlig lånegaranti utvisade en tendens till fortsatt ökning. Av de fyra i garantilångivningen för jordbruksändamål deltagande kategorierna av kreditinrättningar, nämligen affärsbanker, sparbanker, jordbrukskassor och hypoteksföreningar, hade enligt lantbruksstyrelsens statistik hypoteksföreningarna under budgetåret 1951/52 utlämnat det största beloppet lån med statlig lånegaranti eller nära 12 miljoner kronor.

Under senare år tillämpade principer för frågan om höjning av hypoteksbankens grundfond innebure, har bankstyrelsen vidare framhållit, att grundfonden vid varje tillfälle höjts med ett så jämförelsevis ringa belopp att ny framställning om höjning av grundfonden måste göras vart eller vartannat år. Styrelsen ifrågasatte om en så ofta återkommande behandling av denna fråga icke innebure en onödig omgång. Enligt styrelsens mening skulle utan olägenhet en större höjning av grundfonden kunna på en gång beslutas. Under alla förhållanden borde enligt styrelsens mening grundfonden icke höjas med mindre belopp än 10 miljoner kronor.

Över styrelsens framställning har infortrade utlåtanden avgivits av fullmäktige i riksbanken, fullmäktige i riksgäldskontoret samt bank- och fondinspektionen.

Fullmäktige i riksbanken har uttalat att fullmäktige icke hade något att erinra mot bifall till framställningen. Fullmäktige har därvid i anslutning till de synpunkter som framförts av bankstyrelsen uttalat, att fullmäktige ville understryka att bankens upplåning och därmed föreningarnas kreditgivning måste vara beroende av överenskommelserna mellan riksbanken och kreditinstituten angående en restriktiv kreditgivning. De formella förutsättningarna för upplåningen, som sammanhängde med reglerna om grundfondens storlek, kunde därför i och för sig i nuvarande läge på intet sätt få innebära någon rätt för hypoteksinstituten att upp till den formella gränsen få något företräde för sina kreditbehov. Deras låneverksamhet måste fortfarande och oberoende av sagda formella regler bedrivas på ett sätt som stode i överensstämmelse med den allmänna restriktiviteten på kreditmarknaden.

I detta sammanhang berör även fullmäktige fråga om ändring i för hypoteksbanken gällande bestämmelser för konvertering av obligationslån och erinrar därvid om att fullmäktige i yttrande den 20 november 1952 över realkreditutredningens betänkande med förslag om samförvaltning av stadshypoteks- och bostadskreditorganisationerna, i fråga om tiden för konverteringsrättens inträde för sistnämnda organisationers obligationslån — för närvarande 10 år — anfört bl. a. följande:

»Den senaste tidens utveckling på kapitalmarknaden har emellertid visat angelägenheten av att tiden för konverteringsrättens inträdande kan anpassas till det aktuella läget på denna marknad. Understundom kan det sålunda vara lämpligt att ifrågavarande tid understiger tio år och vid andra tillfällen är det önskvärt att kunna tillämpa en längre tid. Fullmäktige vilja därför föreslå, att någon bestämd gräns av tiden för konverteringsrättens inträdande icke fastställs. I samband härmed torde det vara nödvändigt att även ändra övriga med konverteringsrätten sammanhängande föreskrifter för de båda institutionerna.»

Enligt fullmäktiges uppfattning borde motsvarande föreskrifter för hypoteksbanken ändras i överensstämmelse med vad sålunda föreslagits beträffande stadshypoteks- och bostadskreditkassorna.

Fullmäktige i riksgäldskontoret har meddelat, att fullmäktige på de skäl, som anförts till stöd för den gjorda framställningen, icke funnit anledning till erinran mot en ökning av hypoteksbankens grundfond från 90 miljoner kronor till 100 miljoner kronor.

Bank- och fondinspektionen har yttrat, att inspektionen ur de synpunkter inspektionen företrädde, ej hade något att erinra mot att hypoteksbankens grundfond höjdes så, att banken erhöle möjlighet att fullfölja sin låneverksamhet. Inspektionen ansåge dock, att grundfondstillskottet nu borde kunna begränsas till 10 miljoner kronor och anför därom följande.

Styrelsen för hypoteksbanken har ifrågasatt, om man icke nu kunde på en gång medgiva en större höjning av grundfonden och därigenom undvika den omgång som varit förenad med de upprepade, små grundfondstillskotten under senare år. Att vissa olägenheter äro förenade med det nuvarande fondtäckningssystemet för hypoteksbanken vill inspektionen gärna instämma i; och det kunde väl därför ligga nära till hands att förorda en sådan engångshöjning av grundfonden, som hypoteksbanken antyder. Ämbetsverket vill emellertid gå ett steg längre än hypoteksbanken och ställa den frågan, huruvida grundfondssystemet för framtiden överhuvud bör bibehållas. Härom får inspektionen ytterligare anföras.

Då staten på sin tid tillsköt grundfond åt hypoteksbanken hade denna icke något eget kapital och dess lokalorgan, hypoteksföreningarna, endast obetydliga reserver. Situationen härutinnan har emellertid sedan dess avsevärt förändrats, i det att hypoteksinstitutionen vid 1951 års utgång redovisade reservfonder å tillhoppa inemot 27 miljoner kronor, varav nära 11 miljoner kronor föllo på hypoteksbanken och återstoden på de tio föreningarna; i förhållande till den totala obligationsskulden utgjorde reserverna inemot 3,5 procent. Om man vidare besinnar, att hypoteksinstitutionens förluster

i kreditgivningen torde ha varit ytterst obetydliga, och man jämväl beaktar det förhållandet att jordbruksnäringen icke under en överskådlig framtid kan förutsättas bli *mera* riskbetonad än under de år hypoteksinstitutionen hittills varit verksam, har man anledning fråga sig, om icke staten numera kunde befrias från att utställa ytterligare grundfundsförbindelser; inspektionen har i varje fall svårt att föreställa sig att kursen på hypoteksbankens obligationer skulle ogynnsamt påverkas av att den nu stipulerade grundfundsrelationen — som för övrigt lagfästes först 1930 — slopades och att följaktligen ytterligare tillskott till denna onödiggjordes. Den funktion som relationsregeln under de senaste åren kunnat fylla, nämligen att utgöra en broms på institutionens marknadsupplåning och därmed på kreditgivningen, torde utan svårighet kunna ombesörjas medelst något annat utav de penningpolitiska instrument, varöver riksbanken numera förfogar.

Inspektionen vill därför förordna att, så snart tillfälle därtill gives, förevarande bestämmelse blir föremål för en förutsättningslös prövning. I avbidan härpå synes grundfonden nu böra höjas med 10 miljoner kronor.

I skrivelse den 10 februari 1953 har *styrelsen över Sveriges allmänna hypoteksbank* i anledning av den av fullmäktige i riksbanken väckta frågan om ändrade bestämmelser för konvertering av hypoteksbankens obligationslån uttalat, att inom hypoteksinstitutionen den meningen torde vara allmänt utbredd, att det vore att beklaga om den praxis, som mycket länge varit rådande beträffande svenska obligationslån över huvud taget, innebärande konverteringsrätt för låntagaren efter 10 år, icke bleve bestående. Den huvudsakliga anledningen till denna praxis vore förefintligheten sedan lång tid tillbaka av motsvarande bestämmelse för hypoteksinstitutionerna. Emellertid hade, har styrelsen vidare anført, ifrågavarande praxis redan blivit upphävd, eftersom såväl staten som kommuner och industriföretag upptagit lån med konverteringsrätt efter 15 år. Därigenom fyllde bestämmelsen i hypoteksinstitutionens författningar icke längre någon funktion som normgivande beträffande konverteringstiden. Då härtill komme att bestämmelsen om den 10-åriga konverteringsrätten i själva verket innebure en inskränkning i hypoteksinstitutionens rätt att anpassa lånevillkoren efter det aktuella läget på penningmarknaden, syntes icke längre några sakliga skäl kunna åberopas emot att bestämmelsen upphävdes. Ett genomförande av bankofullmäktiges förslag torde föranleda ändring av 7 § och 8 § första stycket i förordningen angående Sveriges allmänna hypoteksbank. Däremot syntes någon ändring icke behöva göras i förordningen den 16 maj 1890 angående de allmänna grunder, som vid hypoteksföreningars bildande och framtida verksamhet skola till efterrättelse lända. Denna förordnings 13 § hänvisade nämligen till de villkor och bestämmelser, som i bankförordningen vore föreskrivna för lån från hypoteksbanken till hypoteksförening, och några särskilda bestämmelser om konverteringsrätt återfunnes icke i författningen angående hypoteksföreningarna.

Departementschefen. I en tidigare i år framlagd proposition nr 56 har jag tillstyrkt en av styrelsen för Konungariket Sveriges stadshypotekskassa

gjord framställning om höjning av kassans grundfond. Jag påpekade därvid att de formella förutsättningarna för stadshypoteksinstitutionens upplåning, som sammanhänge med reglerna om grundfondens storlek, i nuvarande läge på intet sätt finge innebära någon rätt i och för sig för hypoteksinstitutionen att upp till den formella gränsen få något företräde för sina kreditbehov. Detta uttalande äger tillämpning jämväl beträffande allmänna hypoteksbankens låneverksamhet. Med understrykande härav anser jag mig kunna tillstyrka den begärda höjningen av hypoteksbankens grundfond från 90 till 100 miljoner kronor. Därest riksdagen biträder ändringsförslaget, torde riksdagen samtidigt böra besluta att obligationer i vederbörlig ordning skall ställas till förfogande.

Beträffande bankofullmäktiges förslag om slopande av den nuvarande 10-årsgränsen för konvertering av hypoteksbankens obligationslån får jag erinra om att jag i nyssnämnda proposition nr 56 redan tillstyrkt en sådan ändring beträffande stadshypoteks- och bostadskreditorganisationernas obligationslån. Av motsvarande skäl som anförts i nämnda ärende anser jag mig även för hypoteksbankens del böra förorda att den nuvarande 10-årsgränsen borttages.

De av mig framlagda förslagen torde föranleda ändring av §§ 4, 7 och 8 i förordningen angående Sveriges allmänna hypoteksbank.

Föredraganden hemställer härefter, att Kungl. Maj:t måtte genom proposition föreslå riksdagen att

dels antaga ett inom finansdepartementet upprättat förslag till *förordning om ändring i förordningen den 16 maj 1890 (nr 21 s. 1) angående Sveriges allmänna hypoteksbank,*

dels ock besluta att staten skall — för ökning av Sveriges allmänna hypoteksbanks grundfond — genom fullmäktige i riksgäldskontoret ställa till förfogande svenska statens fyra och en halv procent obligationer, ouppsägbara från innehavarens sida, till ett nominellt belopp av tio miljoner kronor med rätt för banken att taga obligationerna i anspråk i enlighet med bestämmelserna i förordningen angående Sveriges allmänna hypoteksbank.

Med bifall till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan förordnar Hans Maj:t Konungen, att proposition av den lydelse bilaga till detta protokoll utvisar skall avlåtas till riksdagen.

Ur protokollet:

Karl-Ingmar Edstrand.